

Tafsiira Suuratu Qaaf-Kutaa 1

Description

Suuratu Qaaf! Boqonnaa jaallatamtu waa baayâ€™ee nama yaadachiistu. Boqonnaan tuni waaâ€™ee Guyyaa Qiyaamaa ilaalchise dubbatti. Namoota duâ€™aan booda kaafamutti hin amanne irratti deebii gahaa deebisti. Haala namoonni itti kaafamanii fi gara ooydi mahashar itti oofaman ni dubbatti.

﴿بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ﴾

Maqaa Rabbii Ar-Rahmaan Ar-Rahiim taâ€™een [jalqaba]

﴿قٓ ۚ وَٱلْقُرْءَانِ ٱلْمَجِيدِ ۝١ بَلْ عَجِبُوٓا۟ أَن جَآءَهُم مُّنذِرٌ مِّنْهُمْ فَقَالَ ٱلْكَٰفِرُونَ
هَٰذَا شَىْءٌ عَجِيبٌ ۝٢ أَءِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ۖ ذَٰلِكَ رَجْعٌۢ بَعِيدٌ ۝٣﴾

(1)-Qaaf. Qurâ€™aana Kabajamaan kakadha. (2)-Garuu isaan keessaa akeekachiisaan isaanitti dhufuu dinqisiifatan. Kaafironni ni jedhan, â€œKuni wanta dinqisiisadha. (3)-Sila erga duunee biyyee taane [ni kaafamnaa]? Suni deebii fagoodha.â€• Suuratu Qaaf 50:1-3

Dhugumatti, Qurâ€™aanni muâ€™jizaa yeroo hundaa turu kan Ergamaa Rabbiitif kennameedha. Qurâ€™aanni muâ€™jizaa taâ€™uun kuni Ergamaan Rabbii Muhammad (SAW) dhugaa fi haqa taâ€™uu mirkaneessa. Wanta Rabbiin irraa beeksisuu keessatti inni dhugaa dubbata. Kana keessaa oduu duâ€™aan booda jireenya lammataatiif kaafamuuti.

â€œ**Al-Majiid**â€•-kabajamaa, sadarkaa olâ€™aanaa, amaloota baayâ€™ee fi gurguddaa kan qabuudha.

Dubbiin hundarra amala kanaan ibsamu qabu Qurâ€™aana kana. Dhugumatti Qurâ€™aanni kuni beekumsa warra jalqabaa fi xumuraa, jecha hundarra bareedaa, hiika hundarra gadi fagoo fi amaloota guutuu biroo of keessatti kan qabateedha.[1] Kanaafu, Qurâ€™aanni kabajamaa sadarkaa olâ€™aanaa qabuu fi amaloota baayâ€™ee fi gurguddaa of keessaa kan qabuudha. Wantoonni gugguutuu fi gurguddaan Qurâ€™aana keessa jiran Qurâ€™aanni jecha Rabbii taâ€™uu agarsiisu.

â€œGaruu isaan keessaa akeekachiisaan isaanitti dhufuu dinqisiifatan.â€• Kana jechuun namoonni Ergamaa Rabbii kijibsiisan Ergamaa ilma namaa irraa taâ€™e isaanitti erguu ni dinqisiifatan. â€œ**Akeekachiisaa**â€•-nama balaa gara fuunduraatti dhufu beeksisuu fi akeekachisuudha.

Asitti kaafironni waa lama dinqisiifatan:
1ffaa-Ergamaan ilma namaa taâ€™e Rabbiin irraa isaanitti ergamu. â€œAkkamitti Rabbiin ilma namaa keessaa nama tokko Ergamaa godhe ergaa?â€• jechuun ajaaâ€™ibsiifatan. Akka yaada isaaniitti ergamaan Rabbiin irraa dhufu malaykaadha. Garuu kuni hin taâ€™u. Sababni isaas, malaykaan suuraa irratti uumameen osoo isaanitti ergamee, isa ilaaluu fi dubbisuu hin dandaâ€™an. Suuraan isaa suuraa namaa irraa adda waan taâ€™eef sodaatanii isarraa ni dheessu turan. Kanaaf, karaan hundarra gaariin nama tokko isaan keessaa filachuun isaanitti erguudha. Kanaafu, kana ilaalchisee wanti nama dinqisiisuu hin jiruu jechuudha.

2ffaa- Duâ€™aan booda kaafamu ni ajaaâ€™ibsiifatan.

Dinqisifachuu kanniin lamaan haala kanaan arganna: **Kaafironni ni jedhan, â€œKuni wanta dinqisiisadha. Sila erga duunee biyyee taane [ni kaafamnaa]? Suni deebii fagoodha.â€•**

Kaafironni baayâ€™inna kaafiraati. Kaafirri baayâ€™een kaafirota taâ€™u. â€œKaafiraâ€• jecha â€œkafaraâ€• jedhu irraa horsifame. Akka garee jechootaatti: Kaafira -hojjataa (doer), kafara-xumura (verb), kufr-maqaa (noun).

Akka lugaatti ni jedhama: â€œkafara sheyâ€™a, kafara aleyh kafran.â€• Kana jechuun wanta tokko haguuge, dhokse. Kafara turaabu maa tahtahu-kana jechuun biyyeen wanta isa jala jiru haguuge. Kanaafi, qotee buleen â€œKaafiraâ€• jedhame. Sababni isaas, qotee bulaan sanyii midhaanii biyyeen haguuga ykn dhoksa.

Ammas, lugaa keessatti â€œkufriinâ€• hiika â€œqananii waakkachuuâ€• ni qaba. Inni kuni faallaa galateefachuuti. Yommuu namni tokko qananii waakkatee fi dhoksee akkana jedhama, kafara biniâ€™mati (qananiitti kafare). Kana jechuun qananii waakkate, galata hin galchine.

Amantiitti kafaruun: **haqa ragaalee isaatiin erga beekanii booda fudhachuu diduu fi waakkachuudha**. Kafaruun kuni ragaalee haqni kuni dhugaa taâ€™uu mirkaneessan dhoksuu, shakkisisuu, jechoota dinqisiifannaa darbuu, akka sammuutti dhimmichi fudhatamaa miti jechuun odeessu fi wantoota biroo warri sobaa uuman irra dhaabbata.

Kaafironni ni jedhan, â€œKuni wanta dinqisiisadha.â€œ
Asitti kaafironni namoota waamicha Ergamaa Rabbiitiif deebii hin deebisne irraa namoota haqa beekanii haqa kanaa fi ragaalee isaa dhoksanii fi waakkataniidha.[2] **â€œKuni wanta dinqisiisadha.â€•** Kana

jechuun Ilmaan Aadam irraa namni tokko nu keessaa ergaa Rabbiitiin gara keenyaatti dhufuun wanta dinqisiisaadha. Sila maaliif malaykaan isarratti buâ€™ee isa waliin akeekachiisaa hin taanee?[3]

Ammas, kaafironni duâ€™aan booda kaafamu dinqisiifachuun ni jedhan: **â€œSila erga duunee biyyee taane [ni kaafamnaa]? Suni deebii fagoodha.â€•** Kana jechuun erga duunee biyyee taanee akkamitti kana booda haala duraan irra turetti deebiâ€™uun dandaâ€™amaa? Duâ€™aan booda deebiâ€™uun kuni wanta fagoo taâ€™eedha.â€• Hiikni kanaa: kaafironni duâ€™aan booda kaafamu akka hin dandaâ€™amnetti amanu.[4] Rabbiin isaan irratti deebii deebisuun akkana jedha:

﴿قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنقُصُ ٱلْأَرْضُ مِنْهُمْ ۖ وَعِندَنَا كِتَٰبٌ حَفِيظٌ ۝٤
بَلْ كَذَّبُوا۟ بِٱلْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمْ فَهُمْ فِىٓ أَمْرٍ مَّرِيجٍ ۝٥﴾

â€œ(4)-**Dhugumatti, wanta dachiin isaan irraa hirâ€™iftu beeknee jirra. Nu bira galmee tiiksatu jira. (5)-Garuu isaan haqni yommuu isaanitti dhufu, ni kijibsiisan, kanaafu isaan dhimma walitti naqame keessa jiru**.â€• Suuratu Qaaf 50:4-5

Aayat tana keessatti yaada sobaa warra duâ€™aan booda kaafamu mormanii keessaa yaada sobaa tokko ittisa. Waaâ€™ee duâ€™aan booda kaafamu ilaalchisee kaafironni sirnaan akka hin yaanne wanta isaan taasisu keessaa tokko, â€œRabbiin subhaanahu akka duraan turanitti namoota deebisuuf kutaalee xixxiqoo qaama namoota duâ€™anii fi amaloota isaanii hin beeku.â€• Jechuun yaada sobaa yaadudha. Yaada sobaa kana oofuuf ibsi Qurâ€™aana akkana jechuun ni dhufe:

â€œDhugumatti, wanta dachiin isaan irraa hirâ€™iftu beeknee jirra. Nu bira galmee tiiksatu jira.â€• Kana jechuun lafee, foon, gogaa fi rifeensa isaanii irraa wanta dachiin nyaattu dhugumatti ni beekna. [Erga duâ€™anii booda] eessatti qaamni isaanii akka bittinaaâ€™e fi lafeen isaanii bututte takka takkaan ni beekna. Dabalataan galmeen kuni hundi keessatti galmaaâ€™e Nu bira jira.[5] (Maq-dhalli â€œNuâ€• jedhu Guddinna Rabbii agarsiisa.)

â€œ**Qad alimnaa (dhugumatti beeknee jirra)**â€• kana jechuun namoota uumuu, isaan jiraachisuu, ergasii isaan ajjeesun dura wanta safarree fi murteessineen duâ€™a isaanii booda wanta qaama isaanii irraa dachiin hirâ€™iftu beekumsa Keenya keessatti darbee jira. Ibsi kuni harfi mirkaneessuu (qad) jedhuun jabeessu waliin xumura yeroo darbii agarsiisutti fayyadamuun dhufe. Kuni kan agarsiisu ijaaru fi diiguun gocha uumuu hojii irra oolchuun dura karoora uumiinsaa beekudha. (Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa argamsiisuun ykn balleessun dura wanta hundaa dursee beekee jira.)

Dhugumatti, dhimmi argamsiisuu, jiraachisuu, ajjeesu, balleessu, duâ€™aan booda deebisuu, dachii fi samii keessatti hojiiwwan biroo karoora qadaa fi qadaraa keessatti kan raawwatamuudha. Homtu nafsee isaatiin samii fi dachii keessatti hin adeemsifamu qadaa fi qadaraan yoo taâ€™e malee. (Qadara jechuun wanti tokko argamuun dura hamma, boca, amaloota isaa, bakka fi yeroo itti uumamu ykn badu murteessudha. Qadaa jechuun immoo wanta murtaaâ€™e kana hojii irra oolchudha.)

Namoonni waaâ€™ee Rabbii ilaalchisee beekumsa hirâ€™uu qaban, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa namoonni duâ€™an erga awwaalamanii booda qaama isaanii irraa wantoota hirâ€™atan hin beeku jechuun yaadu. Rabbiin wanta isaan yaadan kana hundarraa qulqullaaâ€™e.

Akkuma uumama namoota jalqabuu fi qaama isaanii ijaaruun karoora uuminsaa beekumsa waan hundaa haguugen durfame keessatti taâ€™e, duuti, qaama isaanii balleessuun, wanti qaamaa fi nafsee isaanii irratti adeemsifamu hundi beekumsa waan hundaa haguugee fi karoora balleessutiin kan durfameedha. Haala beekumsa Isaatiin walitti galuun dandeetti Rabbiitiin kuni hundi hojii irra oola. (Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa karoora uuminsaa keessatti namoota uumuu fi qaama isaanii ijaarun dura dursee beekee fi murteesse jira. Haaluma kanaan duâ€™a isaanii, duâ€™aan booda wanta qaamaa fi nafsee isaanii irratti adeemsifamu hunda takka takkaan beeke jira. Ergasii yoomi fi akkamitti akka isaan kaasu beekee fi murteesse jira.)

Namni Rabbiin Gooftaa, Khaaliqa, waan hundaa irratti dandaâ€™aa akka taâ€™e amane, akkamitti beekumsa Rabbii jalaa waa ni miliqa jedhee yaadaa? Wanta samii fi dachii keessatti adeemsifamu hunda dursee Rabbiin beekee jira. Kanarratti dabalatee beekumsi wanta adeemsifamu hundaa kitaaba waan hundaa of keessatti qabu keessatti kan galmaaâ€™e fi barraaâ€™edha.[6] Kanaafu, qaama namaa irraa lafa keessatti wanti nyaatamu hundi Rabbiin biratti kan beekkamee fi katabameedha. Wanti beekumsa Isaa jalaa miliqu tokkollee hin jiru.

â€œGaruu isaan haqni yommuu isaanitti dhufe ni kijibsiisan, kanaafu isaan dhimma walitti naqame keessa jiru.â€•

Aayan afraffaan beekumsi Rabbii wanta dachiin qaama namoota duâ€™anii irraa hirâ€™istuu akka marsee fi wanti kuni hundi kitaaba keessatti akka galmaaâ€™e erga ibsitee booda, aayan shanaffaan dhugaa wanta nafsee fi qalbii kaafiroota kijibsisanii keessa jiru saaxilti. Jechi dinqisiifannaa isaan jedhan shakkii dhugaa irraa kan burqee miti. Kana irra, isaan Muhammad Ergamaa Rabbii ergaa Isaa isaanitti geessu akka taâ€™e ni beeku. Garuu isaan isa hordofuu irraa of tuulan yookin immoo badii fi fedhii qullaa hordofan dhiisu hin barbaanne. Kanaafu, zulmii fi daangaa darbuun isa kijibsiisan. Isaan kana waliinu wanti inni Gooftaa isaanii irraa isaanitti fidee haqa taâ€™uu ni beeku. (Osoo beekanu haqa Rabbiin irraa dhufe ni kijibsiisan.)

â€œkanaafu isaan dhimma walitti naqame keessa jiru.â€•

Haqa fuula tokko taâ€™e kan ummanni Rabbii fi Ergamaa Isaatti amanan itti amanan yoo kijibsiisan, kaafironni hubannoo, yaadaa fi amantii isaanii keessatti mazhaba (ilaalchaa fi adeemsa) tokko irratti walitti qabamu dandaâ€™uu?[7] Haqni takka taate osoo jirtuu kaafironni haqa takkatti tana yoo kijibsiisan dhimma tokko irratti tokkoomu dandaâ€™uu? Yommuu adeemsa kaafiroota sirritti hubannu, jireenya keessatti dhimmi isaanii kan walitti naqamee fi makameedha. Isaan dhimma tokko irratti gadi hin dhaabbatan. Mee ilaali, namoota Islaaman ala jiran. Amantiin isaanii kan wal diigu fi wal dhayuudha. Amanti isaanii keessatti dhimma walitti naqamee fi nama dhamaasu argita.

â€œHaaluma kanaan namni haqa [Rabbiin irraa dhufe (Qurâ€™aana)] kijibsiisee dhimma walitti naqamaa fi dhamaâ€™iinsa keessa taâ€™a. Gara isaa hin beeku. Dhimma isaa kan wal diiguu fi addaan bittinnaaâ€™e taâ€™ee argita. Namni haqa hordofee fi dhugoomse immoo dhimmi isaa ni qajeela, karaan isaa ni sirraaâ€™a, hojiin isaa dubbii isaa dhugoomsa.â€•[8]

Guduunfaa

Duâ€™anii lafeen erga bututtee booda kaafamuu kaafironni akka hin dandaâ€™amneetti ilaalu. Kuni beekumsaa fi dandeetti Rabbii wallaalu irraa madda. Namni Rabbiin wanta hundaa akka beeku fi wanta hunda irratti dandaâ€™aa akka taâ€™e amanu duâ€™aan booda kaafamu hin shakku. Kanarratti dabalate, qadaa fi qadaratti yoo amane, shakkiin homaatu isa keessatti hin hafu. Qadaa fi qadaratti amanuun wantoota afur of keessatti qabata: Rabbiin wantoota hundaa akka beeku amanuu, wantoota kanniin hundaa Lawhal Mahfuuz (Galmee Eeggamaa) keessatti akka katabe amanuu, wantoonni hundii fedhii Isaatiin qofa akka raawwataman amanuu fi wantoota hundaa kan Uumuu fi argamsiisu Rabbiin akka taâ€™e amanuudha. Yoo kana amanan Qiyaamaan akka dhuftu ni mirkaneefatan. Sababni isaas, Rabbiin oltaâ€™aan wantoota darban, ammaa fi dhufan hunda Kan beekuu fi argamsiisu ykn dhabamsiisudha. Duâ€™aan booda qaamni namootaa eessatti akka bade, lakkoofsa fi amaloota isaanii hunda beekee fi katabee jira.

Wantoota uumuu fi argamsiisu, dhabamsiisuu fi balleessu hunda dursee beekee fi katabee jira. Wanta dhabamsiisuu fi argamsiisu keessaa tokko wanta Guyyaa Qiyaamaa raawwatamuudha. Yoomi fi akkamitti addunyaan tuni itti baddu fi namoota duâ€™an kaasu beekee fi katabee jira. Kanaafu, duâ€™aan booda namoota kaasun karoora Isaa keessaa karoora tokko. Yeroon karoora kana hojii irra oolchu yoo dhufe, namoonni dirqamaan ni kaafamu.

Kitaabban wabii:

[1] Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi-3/16, Tafsiiru Saâ€™dii-947 [2] Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi-3/24-25[3] Tafsiiru Xabarii-21/402[4] Tafsiiru Muyassar-518, Misbaahul muniir fii zahziib Tafsiir Ibn Kasiir-1357[5] Misbaahul muniir fii zahziib Tafsiir Ibn Kasiir-1357[6] Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi-3/27-29[7] Madda olii [8] Tafsiiru Saâ€™dii-948

Date Created
May 12, 2020
Author
admin